

treball de restauració

El coll
de Panissars.

JOAN I JOSEP SEGUR

Un hipermercat
als afores
de Perpinyà.

n nou fantasma recorre Europa. Les fronteres entre els estats es van difuminant, com si algun programador informàtic hagués pitjat la tecla d'esborrar. A pocs quilòmetres de nosaltres, els Pirineus s'han començat a descordar la cremallera, i les antigues voluptuositats de la Catalunya francòfona, associades al pelegrinatge cap als cines X, comencen a ser substituïdes per qüestions d'economia, d'estratègia cultural o de recursos naturals. Si els ritmes circadianis de l'Europa futura continuen amb el seu impuls lògic, les comarques gironines haurien de constituir una macroregió amb la Catalunya Nord, i es convertirien en una àrea amb força poder decisorí.

Els Pirineus: una cremallera que es descorda

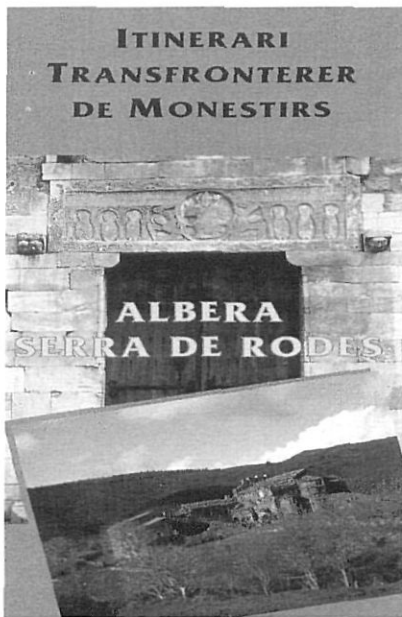
Obeint els nous dictats de la història, les relacions entre banda i banda comencen a agafar un cert aire de quotidianitat. No és rar que, obrint els diaris, assistim al naixement d'associacions transfrontereres. Aquestes, decidides a vetllar pels interessos comuns dels seus integrants, s'afegeixen amb il·lusió i voluntat a la petita nebulosa de lligams i vincles que ja existien fins ara.

Un bon exemple d'entitat de nova creació el tenim en l'Associació de places fortes catalanes. Constituïdes per diverses ciutats fortificades (Perpinyà, Salses, Vilafranca del Conflent, el Portús, Girona, Roses, Figueres i Seu d'Urgell), aquesta societat constituirà molt aviat una entitat gestora. Un cop les localitats catalanes hagin definit el marc legal que els donarà cobertura, establiran un pla de cooperació amb l'Associació de places fortes de la Catalunya Nord. Amb aquest pla, es podran aconseguir recursos de la Unió Europea per tirar endavant projectes comuns.

El mes de juliol, les ciutats implicades es van reunir a Perpinyà per firmar el conveni de col·laboració i treball comú. Alfons Romero, aleshores regidor de cultura de Figueres i

Text:

Sebastià Roig

Fullet editat per l'associació Albera Viva.

Entrada a Perpinyà

promotor de la idea, assegurava: «A finals d'any, la Comunitat Europea haurà de resoldre jurídicament el problema de les associacions interfrontereres. De moment, farem els projectes a través d'un conveni, ja que la legislació ens ho permet. L'associació es pot convertir en un grup de treball interessant. Pot ser l'embrió d'un grup de pressió, format per les ciutats que el conformen, i pot incidir en determinats assumptes davant la Comissió Europea».

Un segon exemple de cooperació el tenim en la creació de l'Orquestra Simfònica Empordà-Llenguadoc-Rosselló. El director figuerenc Carles Coll afirma: «La idea va ser de Daniel Tosi. Ell dirigia l'Ensemble Orchestral Perpinyà-Llenguadoc-Rosselló, que té uns bons instrumentistes de vent. Però no tenia prou instruments de corda. Quan volia tocar alguna cosa més gran, havia de bucar músics de Tolosa, Narbona, Montpeller, i li sortia molt car. Llavors ens va proposar d'ajuntar-nos».

De moment la formació no s'ha constituït com a empresa. «Tot ho fem amb molta bona voluntat, però tots dos conservem la nostra independència com a entitat. Més endavant potser farem un patronat. La nostra urgència era de tocar junts i veure quines possibilitats hi havia. Fins ara ens hem entès molt bé, hem fet una vintena de concerts i estem molt il·lusionats. Potser a l'hivern ens formalitzarem administrativament. Ara, el que ha de quedar clar és que un projecte no treu l'altre. El 80% de la nostra activitat continuarà sent l'Orquestra de Cambra de l'Empordà».

Un tercer exemple de cooperació interpirenaica el trobem en l'edició del fulletó *Itinerari Transfronterer de Monestirs, Albera - Serra de Rodes*. Editat en diversos idiomes, servirà per promocionar set punts claus del romànic nordcatalà: Santa Maria de Panissars, Sant Pere de Rodes, Sant Quirze de Colera, Santa Maria de Roses, Santa Maria del Vilar, Sant Andreu de Sureda i Sant Genís de Fontanes. El fulletó va ser

una iniciativa del Consell Comarcal de l'Alt Empordà, en combinació amb el Patronat de Turisme Costa Brava Girona, l'Associació Albera Viva i el suport del Consell d'Europa.

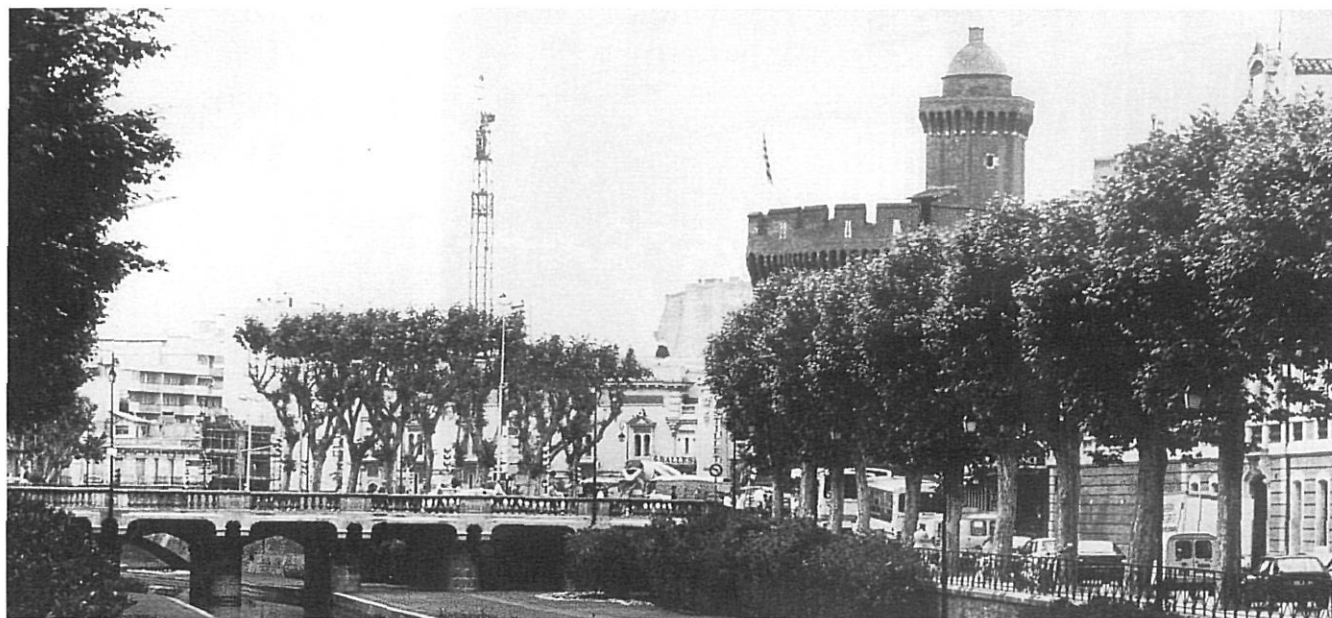
El vicepresident del Consell Comarcal de l'Alt Empordà, Josep Fernández, explica quan va néixer el projecte: «A partir de la convocatòria del Consell d'Europa, quan ens vam plantejar quin tipus de projectes podíem tirar endavant. El tema del romànic era interessant. S'havia de potenciar i vàiem que tenia possibilitats de sortir escollit. La nostra idea seria poder continuar en aquesta direcció, de manera que cada any poguéssim fer algun projecte relacionat amb el patrimoni cultural».

A criteri de Fernández, «és molt més fàcil buscar acords a l'altra banda de la frontera en els temes culturals. I, com a Consell Comarcal, hem de potenciar elements que, de vegades, són desconeguts per la mateixa gent de la comarca. Ens hem d'anar acostumant a deixar de banda la frontera i anar establint vincles. Ens uneixen més coses que no ens separen».

L'Exocetus Volitans i Punt 66

El fulletó sobre els monestirs, però, no és la única publicació transfronterera. Sense haver de recórrer al Consell d'Europa, les Associacions d'Amics de la mar de Banyuls de la Marenda i de Girona editen, des de l'any 87, l'*Exocetus Volitans*. La publicació, de caràcter anual, recull informacions en català i francès referides al món marítim. L'*Exocetus* es reparteix gratuïtament entre els socis dels Amics i les confraries de pescadors. Se n'imprimeixen 2.200 exemplars.

«Les nostres possibilitats són molt limitades —diu Joaquim Bartrina, president dels Amics gironins—. Ara mateix tenim un centenar d'associats. I sempre hem volgut que l'associació fos una entitat popular, on poguéssim participar-hi tothom, amb unes quotes irrisòries. D'altra banda, tampoc no hem sabut

El riu Tet, al seu pas per Perpinyà.

trobar un suport oficial. Per això, tot el que hem editat i tirat endavant ho hem fet pel nostre compte».

La relació entre les dues associacions marineres es va produir l'any 85. «Va ser d'una forma casual. Coincidíem bastant amb ells i vam fer vèries trobades conjuntes. La primera va ser aquí a Girona, on l'Ajuntament, i especialment l'alcalde, s'hi van abocar. D'aquests contactes va sortir la possibilitat de publicar aquest butlletí de divulgació marinera, que es manté econòmicament gràcies als anuncis, molt modestos: costen de cinc mil a vint-i-cinc mil pessetes. Gràcies a això ens n'anem sortint».

Les dues associacions es trobaran el setembre per afrontar projectes de certa importància. «L'any vinent, l'*Exocetus Volitans* celebrarà el desè aniversari. Ningú pensava que poguéssim arribar a aquesta xifra, i volem fer actes al voltant d'això. Ens agradaria fer quatre o cinc conferències, amb la participació de gent de pes. El butlletí tindrà més contingut i, si podem, hi inclourem pàgines en color».

A part de l'edició del butlletí, les dues associacions celebren periòdicament alguna trobada cultural. «Els hem dut a veure les ruïnes d'Empúries, Pals, el far de Sant Sebastià, el Museu Marítim de Barcelona, i ells ens han portat a veure piscifactories o el Port-Museu de la Vela llatina, a Barcarès».

A més de l'*Exocetus Volitans*, el lector interessat en les publicacions interfrontereres ja sap que, setmana rera setmana, es pot trobar l'exemplar gratuït *Punt 66*, un setmanari d'anuncis. L'empresa editora de *Punt 66* és Promopress, una filial d'*El Punt*, on hi ha socis coincidents amb l'editora del rotatiu gironí.

Després de l'arriscada i estimulante aventura d'*El Punt Catalunya Nord*, *El Punt* només manté un corresponçal periodístic a la zona. Aquest escriu temes de la zona i els serveix notícies de França que no arriben a través de les agències.

«*Punt 66* –diu Emili Gispert, director d'*El Punt*– aprofita el nom i el cert ressò que hagués pogut tenir *El Punt Catalunya*

Nord. Allí hi ha molta tradició de gratuïts. Tenen una audiència i un prestigi que aquí es desconeix. La delegació del producte és a la mateixa direcció que *El Punt Catalunya Nord*. Hi ha una dotzena de persones, bona part de les quals han sortit de la reconversió de la redacció del setmanari, dirigides per Carles Serrat». *Punt 66* inclou algun article periodístic, encara que sense cap regularitat. És un producte publicitari cent per cent.

Pel que fa a l'edició d'un futur diari a la Catalunya Nord, Gispert és taxatiu: «No renunciem a tornar-hi, encara que de forma diferent. De moment ens semblava més interessant treure un producte rendible i mantenir els llocs de treball tant com poguéssim. També era una manera d'anar mantenint el nom del *Punt*. El setmanari, per primera vegada des que som a la Catalunya Nord, ara fa vuit anys, ha produït petits beneficis».

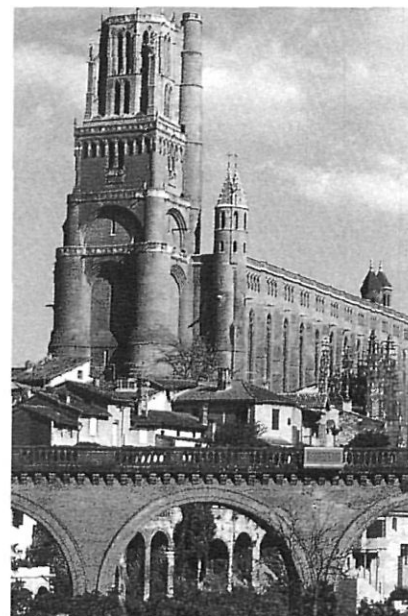
Gispert afegeix: «Tenim al cap, però sense data fixada, d'acabar traient-hi una edició diària. Sona molt fort, tenint l'experiència anterior del setmanari. Però aquell estava desvinculat del projecte del diari, des del punt de vista de funcionament i d'aprofitament de determinats recursos. L'edició diària s'hauria de plantejar com una publicació ajustada a les necessitats informatives d'allí. No seria exactament igual que les altres. Es podrien aprofitar molts més recursos del conjunt d'*El Punt*, com s'està fent amb altres edicions. No renunciem a tornar-hi, tot i que, en aquests moments, no és una de les nostres prioritats».

Ciutats agermanades

Molts anys abans que algú es plantejés seriosament tot això de la construcció europea, algunes poblacions van desaparèixer els seus vincles pel cim dels Pirineus. Així, Girona i Albi, Olot i Thuïr o Figueres i Marignane es van enllaçar amicalment, fent saltar el cinturó de castedat fronterer.

Els manaies de Girona, a punt de desfilat a Albi, 1986.

La catedral d'Albi.

Joan Pluma, regidor de cultura de l'Ajuntament de Girona, es mostra molt satisfet amb l'agermanament amb la ciutat occitana d'Albi, realitzat l'any 1985. «És un agermanament que funciona bé, en el sentit que no només es produeixen intercanvis de regidors, de polítics municipals. Hi ha un nombre important d'entitats que van mantenint una relació de contacte: des d'entitats esportives passant per la mateixa ADAC, que es relaciona amb l'Institut d'Estudis Occitans».

Aquest flux d'entitats «és una de les coses més interessants de l'intercanvi. Ha transcendit realment l'esperit de relació institucional, i s'ha convertit en un fet habitual entre ciutadans. També hi ha acords específics entre les dues oficines de turisme, els serveis de promoció ciutadana i les institucions firals, on tots tenim presència a la dels altres. Però no és un funcionament forçat. No hi ha una agenda concretada per cada any. Si nosaltres tenim una presència a Albi és perquè a les institucions de la ciutat de Girona els interessa i a la inversa. Més que el programa usual d'actes, el que realment dona sentit a aquesta relació és la xarxa d'associacions i entitats».

L'Ajuntament d'Olot i el de Thuïr van firmar l'agermanament l'any 1986. Des de llavors, l'eufòria inicial s'ha anat esllanguint i, en els últims temps, les relacions han agafat un caràcter simbòlic, bastant inercial. Actualment, els dos ajuntaments s'intercanvien estands, coincidint amb les fires de les dues poblacions. Anys enrera s'havien produït força intercanvis culturals en les dues direccions. També, fins fa poc, hi havia intercanvis entre joves. Una quinzena d'olotins passava una setmana en terres nordcatalanes, i al cap d'un temps la visita els era corresposta pels seus veïns.

Les relacions entre Figueres i Marignane són les que es troben en un estat més conflictiu, sobretot des que la ciutat francesa va elegir un consistori liderat pel Front Nacional. Diversos polítics i grups figuerencs van demanar el desagermana-

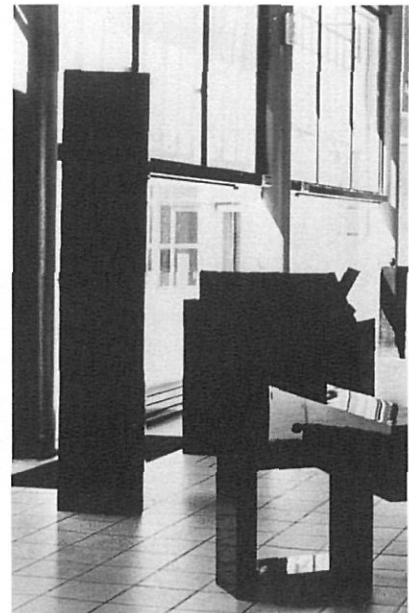
ment amb Marignane, i estrènyer els lligams amb Perpinyà.

Segons explica Pere Prats, regidor de promoció figuerenc, «des que vam entrar a l'equip de govern, la nostra intenció va ser establir relacions més estretes amb Perpinyà. S'hauria de mirar d'agermanar les dues ciutats. Seria interessant arribar a un acord, encara que no els ho hem plantejat a ells».

El govern tripartit de Figueres ha iniciat diversos contactes amb el seu homòleg a Perpinyà. «El tinent d'alcalde de Perpinyà, Jaume Roure, manté unes relacions excel·lents amb nosaltres. El tracte és molt més fluid. El que ens falta, i això és una petita assignatura pendent per problemes d'agenda, és acabar de contactar amb l'alcalde, Jean-Paul Alduy. Hem de celebrar una reunió a dues bandes, entre alcaldes i regidors, ja que hi ha interessos en diferents temes».

Una de les peces figuerenques que més atrau el consistori de Perpinyà és la presència de la Fundació Gala-Dalí. La ciutat nordcatalana vol potenciar la imatge daliniana de l'estació ferroviària, aprofitant que el pintor deia que allò era el centre del món. La Fundació Gala-Dalí ja ha rebut en alguna ocasió la visita dels representants de Perpinyà, demanant-los informació, però mai no s'ha concretat res. Algunes fonts asseguren que aquests resultats vaporosos es deuen al convenciment que Figueres, Púbol i Portlligat són centres dalinians reals i efectius, mentre que instal·lar un muntatge pseudodalinià en un indret on Dalí només hi va fer una *boutade*, el que faria seria confondre el públic.

A part de Figueres, sembla clar que Girona i Perpinyà tenen força coses per intercanviar-se. Almenys, així ho creu Joan Pluma. «Perpinyà és la ciutat amb qui, per dimensió i per proximitat, hauríem de tenir una relació similar. Perpinyà, històricament, ha viscut d'esquenes a Catalunya. L'elecció de Jean-Paul Alduy va suscitar un cert canvi, amb una certa estratègia de recatalanització de la ciutat, d'algun

ALAG

Edició bilingüe de l'AGAM de Girona i l'ASAME de Banyuls.

Exposició de Torres Monsó al Centre Cultural d'Albi, 1986.

gest polític, com incorporar Unitat Catalana a la seva llista i crear una secretaria d'afers catalans. Però Alduy ha intentat projectar Perpinyà més enllà de Girona, i se n'ha anat directament a Barcelona».

Malgrat això, representants dels dos consistoris s'han trobat diverses vegades. «Hi ha hagut dues o tres sessions de treball intenses, per definir quines activitats es duran a terme, fins a generar-ne una de relació operativa de treball. I s'ha generat, sobretot en el camp de la cultura: hi ha hagut contactes entre les dues escoles d'art, actuacions de grups gironins, com Blues de Rostoll, en un festival de Perpinyà i un de Girona, a la catedral de Girona».

Per a Pluma, «la consolidació d'aquestes relacions dependrà de la política que vulgui seguir la ciutat de Perpinyà. Però, per anar bé, aquestes relacions han de transcendir l'àmbit estrictament institucional. Sóc optimista de cares el futur. Però no veig que tampoc hàgim d'adoptar una especial actitud de foment de relacions amb Perpinyà, perquè, paral·lelament, ja es comencen a generar els mitjans per formar un espai cultural compartit».

Cerdanya viva, Albera viva

A Puigcerdà, l'Institut d'Estudis Ceretans és una de les entitats que ha lluitat més per esborrar les diferències que marcaven les fronteres. La Cerdanya és vista i tractada com una unitat, com un espai geogràfic i cultural indivisible, malgrat que els sotrats històrics l'hagin distorsionada momentàniament.

Recentment, l'Institut ha editat un plànol geogràfic de la Cerdanya. «Mostra el terreny on creiem que hem d'actuar, on creiem que és Cerdanya», indica Salvador Torrent, president de l'Institut. «La finalitat de l'Institut és conèixer, estudiar,

fer conèixer i estimar la nostra identitat cerdana. Per a nosaltres, no es tracta d'un costat i de l'altre, sinó del conjunt de la Cerdanya. Per a nosaltres hi ha una sola cosa».

L'Institut celebra cada any la Diada de la Cerdanya. L'última es va fer a Bellver de Cerdanya, el 17 de setembre; la pròxima es farà a Sallagosa. «La diada serveix perquè la població cerdana organitzi amb il·lusió tot tipus de coses relacionades amb el país. S'han fet dies de portes obertes a les cases pairals, on tenien una era, una cambra o un menjador bonic; s'han buscat les eines del camp i s'han exposat. Cada any es mira de batejar amb el nom de Cerdanya alguna plaça, carrer o indret del poble on s'ha celebrat la festivitat».

La Diada també compta amb un parlament. «Es busca una persona que entengui la finalitat de la celebració, que sàpiga que no és una festa folklorica, sinó que va a l'arrel, per mirar de mantenir la identitat cerdana».

A part de la diada, l'Institut fa cada any un Memoràndum, *Memorial 1659*, «recordant el trist afer del Tractat dels Pirineus, que va deixar malparit un indret que és natural».

Ahora, l'Institut celebra trobades amb altres associacions culturals. Aquest any a Puigcerdà s'ha aconseguit formar una associació d'associacions: la UCET, la Unió de Centres d'Estudis Transpirinencs. «La vam formar l'11 de maig. Hi participen una cinquantena d'entitats. Entre d'altres indrets, va venir gent de Tolosa, Carcassona, Béziers, Trebes, Montpeller i Perpinyà. Vam acordar fer actes conjunts i tenir un sol estatut. Nosaltres farem una mica d'entitat coordinadora i secretariat, editarem un butlletí on sortirà una pàgina de cada associació. Les llengües oficials de la UCET seran el català, el francès i l'occità».

Altres activitats de l'Institut són la publicació de butlletins i publicacions relacionades amb la Cerdanya, la realització de caminades, sortides turístiques i l'organització de

Els alcaldes de Perpinyà (a l'esquerra) i Figueres signen un protocol d'Amistat, 1996.

Seu del Consell General dels Pirineus Orientals, a Perpinyà.

col·loquis arqueològics; el pròxim es farà a tres bandes: Puigcerdà, França i Andorra. També organitzen la festa del Cerdà de l'Any. «Amb aquesta festa pretenem meritjar alguna entitat o persona que s'hagi destacat. Ajuntaments i entitats ens envien els candidats. D'aquests, un jurant en tria els finalistes. Finalment, es fa un sopar de lliurament del guardó».

Per a Salvador Torrent, un dels grans problemes de la Cerdanya és l'ensenyament. «Hi ha nanos a banda i banda de la ratlla que viuen d'esquenes. El que s'hauria de fer és un centre de segon ensenyament, on hi hagués un professorat que, indistintament, pogués atendre un alumne en francès o en català. Fa molts anys que hi estem treballant. Però ha faltat voluntat pel cantó francès. Per això costa de trobar la fórmula de fer-ho possible. Fins que no s'aconsegueixi aquesta escola, no estarem en un estat normal... Hi ha un immoble, l'antic convent dels Escolapis, on, amb un mínim de cost de la Generalitat, el centre es podria posar en marxa. I crec que la Generalitat no ho veu amb mals ulls. Només faria falta la voluntat política que digués "ho agafo pel meu compte i ho porto fins a l'última conseqüència"».

Igualment que l'Institut d'Estudis Ceretans, l'Associació Albera Viva –tot i ser de creació més recent– també vetlla per facilitar les relacions entre zones frontereres. El vicepresident d'Albera Viva, Sebastià Delclos, diu que l'entitat pretén promoure els valors de turisme verd, ecològics, paisatgístics i monumentals de la zona. Anualment, Albera Viva celebra una fira i una festa interfrontereres.

En el consorci Albera Viva hi intervenen associacions, indústries, establiments, particulars i estaments oficials, com ara 23 ajuntaments. «Quan ens reunim», puntualitza Delclos, «no parlem de grans projectes, ni de grans històries, sinó de la voluntat d'unir esforços a través d'un organisme atípic.

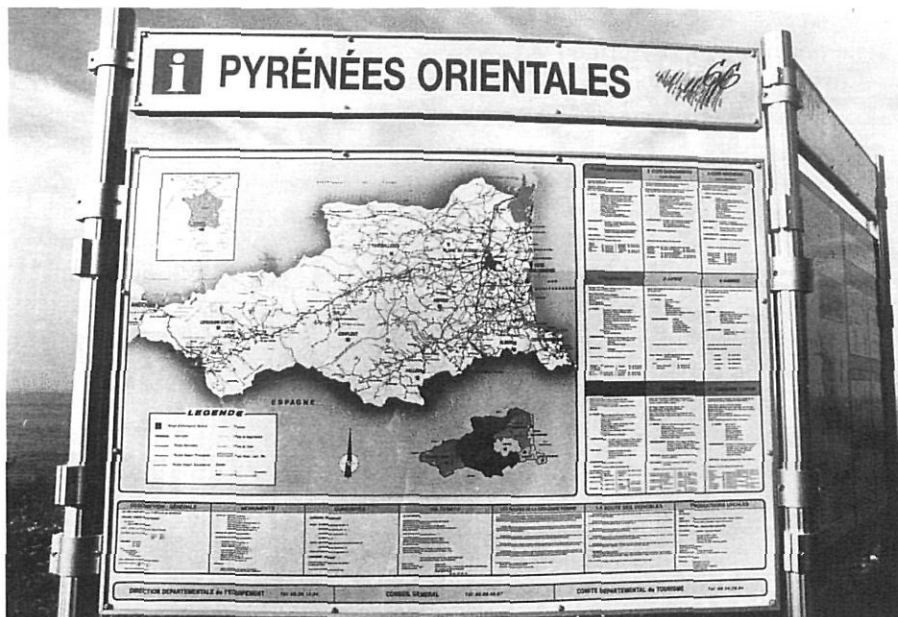
Fem accions com ara netejar esglésies o coses dirigides a la mainada. Tractem que els nanos no es vegin com turistes, sinó com companys i cohabitants d'aquest territori».

Delclos afegeix: «Hi ha molt bona relació entre dues bandes, però no és massa compartida. Quan vam inaugurar el parc natural de l'Albera hi havia set o vuit alcaldes de l'altre costat; en canvi, quan es va inaugurar el de Sureda els d'aquí no hi van anar. Això d'anar a França, molts encara ho veuen com anar a comprar a l'Auchan. No hi ha una fluïdesa. Però per això hi ha l'associació, per de mica en mica anar trencant aquests recels».

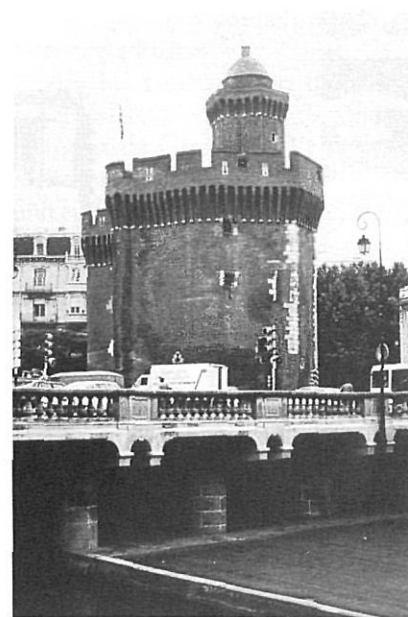
La serralada de les Alberes conté més de un centenar de dòlmens, i l'associació n'ha senyalitzat uns quants. «Quan els tinguem tots senyalitzats, podrem anar per la promoció. De moment, ja hi ha dos circuits: en un veus catorze dòlmens, en l'altre en veus set. També estem posant cartells explicatius en els monuments del romànic. Així la gent hi entra una mica més. De mica en mica hem de convertir l'Empordà en un museu. No hem de fer tant un museu de l'Empordà com aconseguir que la comarca ho sigui».

Una altra entitat d'aquestes característiques la forma l'Associació Cap de Creus Cap de Sant Vicenç, nascuda el 1985. La integren nou pobles, que sumen un total de 40.000 habitants. Segons explica el vicepresident, Miquel Giralt, «aquesta pretenia unir uns pobles, separats per una línia fronterera imaginària. Tots tenim la mateixa llengua, la mateixa cultura i la mateixa tramuntana». Les primeres feines van consistir en actes populars: trobades d'agermanament que es feien cada any a banda i banda, actes esportius, culturals i de lleure.

«Ara, ens trobem que les fronteres no han desaparegut en termes jurídics i hem d'agilitar aquesta línia. Volem apostar per un altre tipus de cooperació: d'aprofitament dels recursos,

Mapa d'informació turística del Pirineus Orientals.

El Castell de Perpinyà.

de necessitats socials. Però hem de tenir en compte que ens trobem amb dos estats que són molt centralistes, sobretot el francès. Els ajuntaments d'allí potser no tenen la llibertat de moviments dels nostres. Ara bé, volem que entre els pobles no hi falti cap servei. A Cervera, per exemple, els sobra aigua, mentre que a Portbou els en falta. Només és qüestió de posar-hi una canonada, però no va poder ser per qüestions jurídiques. Conflictes així s'han de solucionar. I l'Europa de les regions ha de contribuir-hi».

Universitat i Generalitat

La Universitat de Perpinyà i la Universitat de Girona han manifestat diverses vegades la voluntat de col·laborar, però els sistemes administratius de l'Estat espanyol i el francès són diferents. I, de moment, poques col·laboracions s'han pogut dur a la pràctica. Fins ara, una delegació de la Universitat de Perpinyà ha participat a Girona en un màster d'administració d'empreses, dins d'una assignatura de logística.

D'altra banda, ambdues universitats també participen en un programa Alfa, de la UE, per a universitats europees i d'Amèrica llatina. Aquest programa permet fer un doctorat en una universitat determinada. La UdG, la Universitat de Perpinyà, la Universitat de Sheffield, la UAB, la UPC, i el CSIC participaran en un programa Alfa, sobre «Enginyeria Informàtica Industrial, Tecnologies avançades de producció». Aquest serà un programa de doctorat compartit, que durant el curs 96-97 es farà a la Universitat de Perpinyà.

Ambdues universitats també formen part de l'Institut Joan-Lluís Vives, amb gairebé tota la resta d'universitats de parla catalana, i participen en el DRAC, un programa d'intercanvi de professors i estudiants. Però encara no s'ha efectuat cap intercanvi d'aquest tipus.

«Des de la Generalitat», diu la coordinadora de cultura, Natàlia Molero, «intentem mantenir una relació molt fluïda amb la Catalunya Nord. Se'ls comunica qualsevol de les iniciatives del departament. Malgrat les bones intencions, però, en el fons hi ha una dificultat invariable: la de pertànyer a dos estats diferents. A la pràctica, això és un mur contra el qual topem sempre.

No obstant això, nosaltres els tractem com una comarca catalana més. Així ho sentim tots. Però el món dels sentiments no té res a veure amb el de l'Administració. Això vol dir que, pel que fa a subvencions i ajuts, parlem de diners d'un estat que haurien d'anar a parar a un altre. I això és impossible».

Les iniciatives de la Generalitat a la banda francesa del Pirineu es materialitzen en suports a les classes de català, i ajuts des del punt de vista de la formació. La xarxa de biblioteques també col·labora amb la biblioteca de Perpinyà. «Aquesta rep lots de llibres, i la central de Biblioteques la contempla com si fos una biblioteca comarcal més».

«A Perpinyà», afegeix Molero, «hi hem fet molts cursos de formació, que són cars; i els hem fet gratuïtament. Aquestes actuacions concretes han suscitat una bona resposta. Fem tot el que podem, però la feina també s'ha de fer des d'allà. A partir dels acords de Maastricht poden reivindicar la seva diferència, igual que vam fer aquí en el seu moment. I no tan sols tenen el nostre aval i el nostre ajut, sinó que poden presentar el fet de ser una regió molt particular dins l'Estat francès, i que, a més a més, està lligada amb Catalunya. Però, per més que diem, fins ara aquest lligam és sentimental. Els falta una reivindicació molt més activa en el seu propi govern».

Sebastià Roig